

Conjunctuur en huwelijk

Het huwelijk is in trek als het economisch meezit en wordt uitgesteld in perioden van recessie. Dit patroon is de hele afgelopen eeuw zichtbaar in de huwelijkscijfers. Ook deze demografische gebeurtenis ondervindt dus de invloed van economische ontwikkelingen. Dit feit is al minstens zeventig jaar bekend.

In 1936 publiceerde het CBS een onderzoek naar de invloed van de economische omstandigheden op de huwelijksluiting van mannen in de jaren 1913–1935. Een van de onderzoeksvragen was of ambtenaren vanwege de zekerheid van een vast inkomen een ander huwelijksgedrag vertoonden dan arbeiders in particuliere dienst.

Het bruto huwelijkscijfer (het aantal huwelijken per duizend inwoners) was in de jaren tot 1913 geleidelijk gestegen tot 7,9, maar daalde onder invloed van een zwakke economie en de mobilisatie in de Eerste Wereldoorlog tot 6,7. Na de oorlog kwamen de uitgestelde huwelijken tot stand en steeg het cijfer tot 9,6 in 1920, de hoogste waarde sinds 1840. Daarna viel het cijfer weer snel terug, tot 7,4 in 1925. Onder invloed van een gunstige conjunctuur liep de huwelijksfrequentie vervolgens weer op naar 8,0 huwelijken per duizend inwoners in 1930. De crisis in de eerste helft van de jaren dertig drukte dit cijfer weer, tot 7,2 in 1935 (*grafiek 1*).

Het cijfer met betrekking tot eerste huwelijken van mannen daalde in de periode van 1913 tot 1925 met 7 procent, en in de periode van 1930 tot 1935 zelfs met 9 procent. In de eerste periode betrof die daling vooral mannen jonger dan 30 jaar. De huwelijksfrequentie van oudere mannen nam nauwelijks af. Deze neiging om het huwelijk uit te stellen werd sterker tijdens de crisis van de jaren dertig. De huwelijksfrequentie daalde en mannen waren bij hun huwelijk de

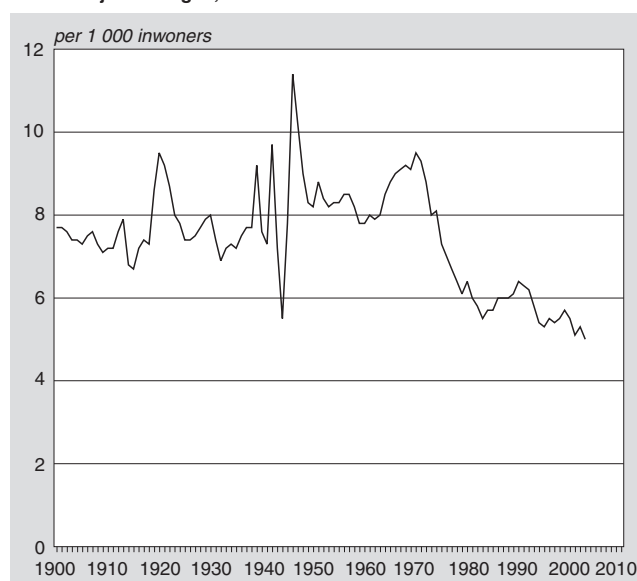
dertig steeds vaker al gepasseerd. Het sterkst daalde de 'huwelijksbereidheid' onder mannen van 25 tot 30 jaar. Tijdens de voorafgaande periode van hoogconjunctuur, in de tweede helft van de jaren twintig, waren juist mannen van deze leeftijd in groten getale in het huwelijk getreden.

De CBS-onderzoekers namen ook de relatie waar tussen leeftijd bij eerste huwelijk en sociale positie. Arbeiders in particuliere dienst (bouwvakkers, steenhouders, slagere knechten) en bij de (semi-)overheid (boden, gevangenisbe-waarders, spoorwegwerkers), en het dito lagere kantoorpersoneel (bedienden, handelsemployees, boekhouders) bleken doorgaans eerder te trouwen dan de 'beter gesitueerden', het hogere kantoor- en wetenschappelijk personeel in particuliere en (semi-)overheidsdienst, inclusief zelfstandigen (*grafiek 2*). Onder zowel arbeiders als het lagere kantoorpersoneel trouwden degenen die in overheidsdienst waren weer op latere leeftijd dan degenen die in particuliere dienst werkten, wat de onderzoekers verklaarden uit de lagere aanvangswedden bij de (semi-)overheidsdiensten.

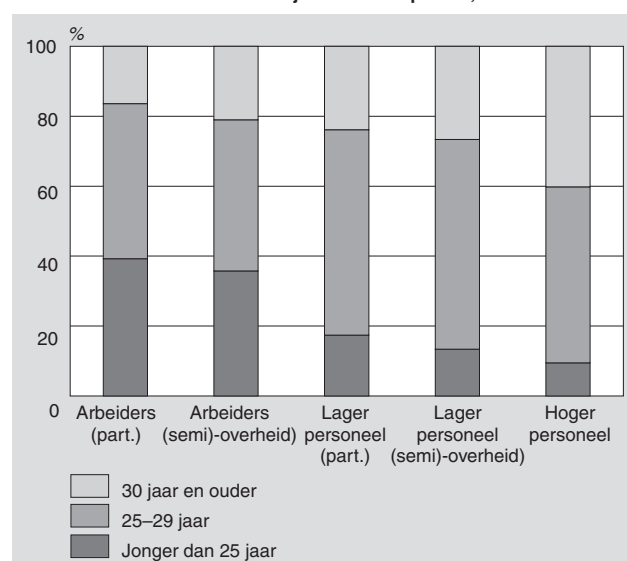
Interessant zijn de uiteenlopende reacties op de crisis van begin jaren dertig. Arbeiders in particuliere dienst en kantoorpersoneel stelden hun huwelijk uit, de beter gesitueerden overigens meer dan de andere groepen. Arbeiders in overheidsdienst trouwden daarentegen eerder: het aandeel van de jonggehuwden (jonger dan 25 jaar) nam onder hen tussen 1930 en 1935 opvallend toe. Door hun zekere inkomen waren zij in dit opzicht dus ongevoelig voor de conjunctuur.

CBS, 1936, Huwende mannen naar hunne sociale positie en leeftijd, in de jaren 1913, 1925, 1930 en 1935. Mededeling no. 1. CBS (Afdeling Bevolkingsstatistiek), 's-Gravenhage.

1. Huwelijksluitingen, 1900–2003

2. Huwende mannen naar leeftijd en sociale positie, 1935

Bron: CBS.